herpy

GRODOR

Brown Mantella

Mantella betsileo

Mantella betsileo är en liten, dagaktiv groda från Madagaskar med brun till kopparfärgad rygg, ofta med ett ljust X-mönster, svarta sidor och en blåmarmorerad buk. Den blir 2-3 cm, lever av myror och andra små leddjur och är robust och lätt att hålla i grupp. Många djur i handeln är i själva verket den nästan identiska *Mantella ebenaui*.

Familj: Mantellidae

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**2-3 cm** nos-kloaklängd
Livslängd	**5-10 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Marklevande**
Biotop	**Savann och torrskog**
Hudgift i naturen	**Mild**
Hudgift i fångenskap	**Inget** Uppfödda djur. Viltfångade djur kan behålla giftet länge
Svårighetsgrad	**Nybörjare**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Utveckling	**Grodyngel i vatten**
Äggläggning	**På marken**
Könsmogen	**12-18 mån.**
Ägg per läggning	**25-30**
Larvtid	**42-56 dagar** från kläckning till metamorfos
Larvföda	**Alger/växter och färdigfoder**
Yngelvård	**Ingen**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**45 × 45 × 30 cm** L × B × H för 4 vuxna djur
Temperatur, dag	**20-25 °C**
Temperatur, natt	**16-20 °C**
Luftfuktighet	**60-80 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Valfritt** Fergusonzon 1
Föda	**Små leddjur (hoppstjärtar, bananflugor)**
Hålls	**I grupp**

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Bilaga II**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Mantella betsileo är en liten, brun groda. Ryggen är rödbrun, bronsfärgad eller kopparfärgad, ofta med ett ljust X-mönster, sidorna är svarta, och benen är gråaktiga till bruna. Buken är svart med blå marmorering. Färgerna varierar, och många djur saknar X-mönstret.

Arten blir 2-3 cm från nos till kloak. Hanarna blir oftast omkring 2 cm, medan de största honorna når 3 cm. Skillnaden mellan könen blir tydlig när djuren är 10-12 månader gamla: honorna blir omkring en femtedel större och är mycket kraftigare. Hanarna kallar med ett pipigt läte, särskilt när luften är fuktig.

Arten förväxlas lätt med *Mantella ebenaui*, som lever i norra Madagaskar och ser nästan likadan ut. Fram till 2006 gick den norra arten under namnet *M. betsileo*, medan den egentliga *M. betsileo* länge var onämnd. Det ursprungliga namnet *M. betsileo* syftar på Betsileoområdet i centrala Madagaskar, där den norra arten inte förekommer, och därför fick den norra arten åter namnet *M. ebenaui*. Äldre litteratur om *M. betsileo* handlar därför ofta om *M. ebenaui*. *M. betsileo* blir lite större och har oftare rödbruna sidor och ben och sällan det kraftigt blå och svarta bröstet, men de två arterna kan inte skiljas säkert på utseendet, bara på fyndplatsen eller genom genetisk analys. Bruna mantellor i handeln är därför ofta *M. ebenaui*, även när de säljs som *M. betsileo*. Skötseln är densamma.

Grodorna tar upp gifter (alkaloider) från de myror och kvalster de äter och tillverkar dem inte själva. Giftet är inte särskilt farligt för människor, men kontakt bör undvikas, och händerna tvättas efter all kontakt med djur och terrarium. Hos djur som matas med odlade foderdjur försvinner giftet med tiden, och uppfödda djur räknas som ogiftiga; vildfångade djur kan fortfarande bära gift. Den genomsnittliga livslängden är inte känd, men vildfångade djur lever över 5 år i fångenskap, och arten kan sannolikt bli äldre.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel Läs mer: Köp av djur: uppfödda djur, vildfångst och transport

Utbredning och livsmiljö

Mantella betsileo finns bara på Madagaskar, och utbredningen är inte fullt kartlagd. Arten är känd från västra, sydvästra och östra Madagaskar från havsnivå till omkring 925 meters höjd, med fynd bland annat vid Isalo och i höglandet runt Antsirabe. De flesta kända bestånden ligger i väster, och de är få. Gränsen mot *M. ebenaui* i norr är inte klarlagd.

Arten står som livskraftig (LC) på IUCN:s rödlista, men den är pressad av förlust av livsmiljö. Arten står på CITES bilaga II.

> **Naturlig utbredning:** Madagaskar.

LIVSMILJÖ

Arten lever i både torra och fuktiga skogar, i savann och buskmark, i förstörd och tidigare skog, i byträdgårdar och längs vattendrag, dammar, kärr och diken. Den är dagaktiv och håller sig i lövförnan, under stenar och i fuktiga springor.

Året är uppdelat i en regntid och en svalare torrperiod. Mantellorna är mest aktiva under den blötaste perioden från december till februari, när hanarna kallar för att försvara revir och honorna äter sig feta på myror och kvalster. Äggen läggs på land nära vatten, och regnet sköljer ut de utvecklade grodynglen i vattnet. När regnet upphör blir djuren mindre synliga.

Skötsel

TERRARIET

En liten grupp på fyra vuxna djur behöver ett terrarium på minst 45 × 45 × 30 cm (längd × bredd × höjd), och fler djur kräver mer golvyta. Grodan lever på marken, så golvytan är viktigare än höjden, och 30 cm i höjd är rikligt. Terrariet ska vara tätt planterat och ha många gömslen och synbarriärer, så att djuren kan dra sig undan från varandra. Utanför lekperioden är djuren i stort sett fredliga, men honorna kan bråka under lekperioden.

En enkel inredning är en botten av kokosfiber eller långfibrig sphagnum med löv, bitar av korkbark och levande eller konstgjorda växter. För ett levande terrarium läggs först ett dräneringslager av lecakulor, sedan ett nät och därpå flera centimeter jord. Använd inte krukjord med gödsel, och skölj växterna från bekämpningsmedel. En liten vedbit eller grenar ger lite klätterplats, men arten är inte trädlevande. Locket måste sitta tätt nog för att hålla kvar fukten, men med nät, så att luften inte står stilla. Arten gömmer sig mycket under skydd, så ge dem plats.

Läs mer: Terrarieuppbyggnad och bioaktiv botten

TEMPERATUR

Mantella betsileo trivs vid rumstemperatur, 20-25 °C på dagen, och på natten får temperaturen sjunka till 16-20 °C. Nattemperaturen är lånad från besläktade arter. Bruna mantellor från låglandet tål värme bättre än de flesta i släktet, men längre perioder över ca 26 °C bör undvikas. Använd LED eller annat ljus som inte värmer, och mät temperaturen på djurens nivå. Ett fönsterbräde mot söder är inte lämpligt.

Arten har ingen vintervila, men en konstgjord torrperiod används för avel (se Parning).

Läs mer: Vintervila och årstider

LUFTFUKTIGHET OCH SPRAYNING

Luftfuktigheten ska ligga på omkring 60-70 % till vardags och upp till 80 % under fortplantningstiden, men arten tål ett brett spann. Spraya terrariet dagligen med avkalkat vatten. Botten ska vara fuktig, men inte vattenfylld. Ett nätlock där delar är täckta av glas eller plast håller kvar fukten och ger ändå luftväxling. Den låga vattenskålen ser till att djuren inte torkar ut när luften är torr. Håll utkik så att djuren inte magrar under en längre torrperiod.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

VATTEN OCH VATTENKVALITET

Ställ en låg vattenskål i terrariet, och håll den alltid fylld. Grodorna är dåliga simmare, så skålen ska vara så låg att de lätt tar sig upp, och den får inte ta upp mycket av botten; högst ett par centimeter vatten räcker gott. Använd regnvatten, osmosvatten med tillsatta mineraler eller kranvatten som är behandlat mot klor, kloramin och tungmetaller, eftersom groddjur tar upp ämnen genom huden. Byt vattnet varje dag eller varannan dag, och skrubba skålen ren utan rengöringsmedel.

LJUS OCH UVB

Ett behov av UVB är inte känt hos arten. Den är dock aktiv i delvis solljus i naturen, så ett svagt UVB-ljus (Ferguson-zon 1) är sannolikt en fördel, när det finns skugga och växter så att djuren kan välja. Ljus till växterna får inte ge värme. Håll ljuset tänt 10-12 timmar om dagen, och låt det vara mörkt på natten.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

Arten är en ivrig jägare men äter bara små foderdjur. I naturen lever den av myror, kvalster och andra små leddjur. I terrariet matas den med hoppstjärtar, vinglösa bananflugor, små gråsuggor, termiter, syrsor på 3 mm och små larver av svart soldatfluga. Ungar börjar med nykläckta hoppstjärtar. Variation förebygger brister.

Ge 2-10 foderdjur per groda två gånger i veckan, och justera efter hur feta djuren är. Mängderna gäller släktet i allmänhet. Sprid fodret på flera ställen, så att svaga djur inte hålls borta av de starka. Pudra foderdjuren med kalk och vitaminer vid de flesta utfodringar och vid varje utfodring av ungar.

Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

Mantella betsileo är dagaktiv, men tillbringar mycket tid under skydd. Djuren är något skygga, och det hjälper att terrariet är tätt planterat. Hanarna kallar med ett pipigt läte och försvarar små revir. Arten trivs i en liten grupp; honorna kan slåss under fortplantningstiden, så ge utrymme och många siktbarriärer.

Grodor bör så långt som möjligt inte hanteras. Huden är känslig och tar upp ämnen från händerna. Om en groda måste flyttas, till exempel vid rengöring, används en liten, ren plastbehållare, och händerna är våta och rena. Nyinköpta, vildfångade djur är ofta utmärglade och har parasiter, så de ska i karantän i ett enkelt terrarium i flera veckor. Välj helst uppfödda djur.

Läs mer: Karantän och hygien

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanarna är mindre och smalare än honorna och känns igen på lätet. Honorna är omkring en femtedel större och mycket kraftigare, och skillnaden syns efter 10-12 månader. Åldern vid könsmognad är inte känd för arten; 12-18 månader är lånat från *Mantella baroni*. Det säkraste sättet att få båda könen är att köpa en liten grupp ungar och låta dem växa upp tillsammans. En grupp på tio eller fler djur med fler hanar än honor förökar sig lättast.

PARNING

Avel är måttligt svårt och kräver tålamod och en konstgjord torrperiod. Sprayningen och fodret halveras i 3-4 månader, medan det hela tiden står rent vatten i en låg skål. Därefter följer omkring sex månader med daglig sprayning och rikligt med foder. Inom några dagar efter att sprayningen har ökats börjar hanarna kalla. Torrperioden kan vara en belastning, så håll koll på djurens vikt, och avbryt den om några ser dåliga ut. Honorna kan slåss under fortplantningstiden, så se till att det finns utrymme och gömställen.

ÄGG OCH GRODYNGEL

Honan lägger äggen på land i fuktiga fördjupningar nära vatten. En läggning rymmer typiskt omkring 25-30 ägg, och ofta är bara en del av dem befruktade. Det finns ingen yngelvård.

Äggen tas upp och läggs på fuktig sphagnum i en sluten behållare. När små, vitgrå grodyngel syns slingra sig i gelén hälls vatten på, så att äggklumpen översvämmas och grodynglen simmar fritt. Efter ett par dagar flyttas de med en pipett till ett inkört akvarium med svampfilter. Grodynglen äter ivrigt vid omkring 23 °C och tar ett brett urval av foder, från fiskflingor till algtabletter. Ge dem javamossa som gömställe, mata dagligen och byt vattnet regelbundet. Vattnet ska vara behandlat mot klor och tungmetaller. Mata inte för mycket, för då blir vattnet dåligt.

Läs mer: Uppfödning av grodyngel

METAMORFOS

Kläckningstiden är inte känd för arten; hos *Mantella baroni* kläcks äggen efter 3-12 dagar. Vid omkring 23 °C får grodynglen ben efter 6-8 veckor och börjar lämna vattnet. Grodyngel från samma kull utvecklas i olika takt.

När frambenen visar sig flyttas grodynglet till en behållare med högst 1 cm vatten, enkel tillgång till land och ett tättslutande lock. Så snart svansen håller på att tas upp flyttas den lilla grodan till en uppfödningsbox med fuktigt hushållspapper och ett gömställe av till exempel ett pothosblad, ett torrt ekblad eller en fuktig servett.

UPPFÖDNING AV UNGAR

De nyförvandlade grodorna är mycket små och ska få gott om små leddjur. De första veckorna lever de av nykläckta hoppstjärtar, och de växer snabbt. När de har blivit större tar de små bananflugor och syrsor på ca 3 mm. Håll dem i små behållare med fuktig botten och gömställen, ge alltid lite foder, och pudra det med kalk och vitaminer vid varje utfodring. När de är 2-3 månader gamla kan de flyttas till ett större terrarium med mossa eller jord, bark och växter. Färger och teckning ändras när djuren växer.

Hälsa och vanliga misstag

Mantella betsileo är robust, men känslig för värme och torka. De typiska felen är:

- För hög temperatur. Längre tid över ca 26 °C ger stress och dålig aptit och kan döda djuren.
- För torr luft eller för sällan sprayning, som torkar ut huden. Djuren magrar.
- Brist på kalk och vitaminer, eftersom foderdjuren inte är pudrade. Det ger dålig tillväxt och sneda ben.
- Svaga djur som hålls undan från maten av de starka. Mata på flera ställen, och dela upp djuren om några blir svårt mobbade.
- Smutsig botten och stillastående luft, som ger bakterier och svamp. Byt botten och rengör vattenskålen regelbundet.
- Vildfångade djur, som ofta kommer utmärglade och med parasiter. Karantän och veterinär är nödvändigt.

Sök veterinär med kunskap om groddjur om djuret magrar, inte äter på flera veckor eller har sår eller svullnader.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.